

Kommen- teret Sidney Lumet filmografi

Sidney Lumet Filmografi

Skønt Sidney Lumet hævdes at have instrueret ca. 350 TV-produktioner, fortrinsvis serie-episoder men også selvstændige TV-spil, er det kun en lille del, der kendes fra omtale i branchetidningen »Variety«. Her en kort oversigt over hvilke serier Lumet har bidraget til samt hvilke episoder, det har været muligt at finde titler på. P.C.

DANGER

Serie bestående af 30 min. episoder, sendt ugentligt i tiden 3.10.50-21.12.55. **Charles W. Russell** producerede serien, og Lumet har - vist nok - instrueret en stor del af de første par års episoder, senere kom **John Peyser** til som instruktør. **Episoder:** »Love Comes to Miss Lucy« (25.9.51 - efter roman af **Q. Patrick**). »Carpool« (24.3.53). »Suppoena« (27.5.53 - med **Eddie Albert** og **Hildy Parks**).

CRIME PHOTOGRAPHER

Serie af 30 min. episoder, sendt ugentligt i perioden 17.4.51-19.6.52. **Charles W. Russell** var producer på serien, der baseredes på **George Harmon Coxes** romaner om en forhenværende pressefotograf, der optræder som detektiv. **Episoder:** »Model Alibi« (19.4.51 - efter manus af **Sheldon Reynolds**, med **Richard Carlyle** som detektiven).

I REMEMBER MAMA

Serie af 30 min. episoder, sendt ugentlig i tiden 1.7.49-17.3.57. Baseret på **Kathryn Forbes'** roman »Mama's Bank Account«, som **George Stevens** filmede i 1947, vist i TV som »Mors bankbog«.

CBS TELEVISION WORKSHOP

Lumet har for den såkaldte Workshop instr. en 30 min. TV-version af »Don Quixote«, med bl. a. **Boris Karloff** og **Grace Kelly** (sendt 13.1.52).

YOU ARE THERE

Serie af 30 min. episoder, hvori en begivenhed fra fortiden dramatiseres og ansues og kommenteres af journalister, som fandt begivenheden sted i dag. **Charles W. Russell** producerede, **Walter Cronkite** kommenterede, og CBS-journalister rapporterede. **Episoder:** Om Hindenburg-ulykken i 1937 (sendt 1.2.53 - med bl. a. **Don Hollenbeck** og **Charles Collingwood**). Om The Boston Tea Party (sendt 15.2.53 - med bl. a. **E. G. Marshall**). »The Fate of Nathan Hale« (30.8.53). »The Liberation of Paris« (20.2.55). »The Death of John Wilkes Booth« (6.9.53). »The Treason of Aaron Burr« (29.8.54).

BEST OF BROADWAY

En række Broadway-succes'er adapteret for TV. **Titler:** »The Philadelphia Story« (sendt dec. 54 - med bl. a. **Dorothy McGuire**, **John Payne**, **Herbert Marshall**, **Mary Astor**, **Charles Winninger**). »The Show Off« (9.2.55 - med **Jackie Gleason**, **Thelma Ritter** og **Cathy O'Donnell**). »Stage Door« (6.4.55 - **Gore Vidal** skrev manus efter skuespil af **Edna Ferber** og **George S. Kaufman**, med bl. a. **Rhonda Fleming**, **Elsa Lanchester** og **Dennis Morgan**).

ELGIN HOUR

60 min. drama, sendt i sæsonen 1954-55. Lumet instruerede »Crime in the Streets« af **Reginald Rose** (8.3.55 - med bl. a. **John Casavetes**, **Preston Foster**, **Mark Rydell** og **Glenda Farrell**).

THE U.S. STEEL HOUR

60 min. drama, sendt i perioden 27.10.53-11.6.63. Lumet har instrueret »Meanest Man in the World« (6.7.55), og »Family Happiness« (11.2.59 - med **Gloria Vanderbilt** og **Jean-Pierre Aumont**).

STAR STAGE

Lumet har instrueret »The Toy Lady« (9.9.55).

ALCOA HOUR

60 min. drama sendt i perioden 14.10.55-30.9.57, derefter 30 min. programmer indtil sept. 60. Lumet har instr. »Finkle's Comet« efter roman af **Herman Raucher**, og »Tragedy in a Temporary Town« efter manus af **Reginald Rose**.

SWIFT COLOR SPECIAL

Lumet har instr. »Mr. Broadway« (11.5.57 - efter manus af **Sam & Bella Spevack** og med bl. a. **Mickey Rooney**, **Gloria De Haven** og **Eddie Foy, Jr.**).

THE SEVEN LIVELY ARTS

60 min. drama sendt i perioden 3.11.57-16.2.58. Lumet har instr. »The Changing Ways of Love« (3.11.57 - efter manus af **S. J. Perelman**, med bl. a. **Piper Laurie**, **Jason Robards** og **Gene Saks**. Som executive producer fungerede **John Houseman**).

THE DUPONT SHOW OF THE MONTH

90 min. drama. Lumet har instr. »Beyond This Place« (25.11.57 - efter roman af **A. J. Cronin**, med bl. a. **Farley Granger**, **Shelley Winters** og **Fritz Weaver**), og »Count of Monte Cristo« (28.10.58 - efter **Alexandre Dumas**-roman, med bl. a. **Hurd Hatfield**, **Max Adrian** og **Ina Balin**).

THE HALLMARK HALL OF FAME

90 til 120 min. drama. Lumet har instr. »Hans Brinker or the Silver Skates« (9.2.58 - efter manus af **Sally Benson** og med bl. a. **Tab Hunter** og **Basil Rathbone**).

THE KRAFT TELEVISION THEATRE

60 min. drama sendt i perioden 7.5.47-1.10.58. Lumet har instr. »Three By Tennessee« (16.4.58 - tre **Tennessee Williams** enaktere, med bl. a. **Ben Gazzara**, **Lee Grant** og **Gene Saks**). »Fifty Grand« (30.4.58 - efter **A. E. Hotchners** manus efter **Ernest Hemingways** novelle, med bl. a. **Ralph Meeker** og **Ralph Dunn**). »All the King's Men« (sendt i 2 dele: 14.5. og 21.5.58 - **Don Mankiewicz** skrev manus efter **Robert Penn Warrens** roman, **Neville Brand** og **Maureen Stapleton** spillede hovedrollerne).

PLAYHOUSE 90

90 min. drama sendt 1956-61. Lumet har instr. »The Hiding Place« (ca. 25.3.60 - efter roman af **Robert Shaw**, med **Trevor Howard** og **Richard Basehart**). **John Houseman** var producer på serien.

PUREX ONE HOUR SPECIAL

Lumet har instr. »The Sacco-Vanzetti Story« (sendt i 2 dele: 3.6. og 10.6.60 - efter manus af **Reginald Rose**, produceret af **Alex March**, og med bl. a. **Martin Balsam** og **Steven Hill** samt **E. G. Marshall**). »John Brown's Raid« (25.10.60 - produceret af **Robert Alan Aurthur**, med bl. a. **James Mason**, **Ossie Davis** og **Robert Duvall**).

THE PLAY OF THE WEEK

Lumet har instr. »The Dybbuk« (1.10.60 - med bl. a. **Carol Lawrence** og **Theodore Bikel**). »The Iceman Cometh« (14.11.60 - efter **Eugene O'Neill's** skuespil, med bl. a. **Jason Robards** og **Robert Redford**). »Rashomon« (dec. 60 - efter skuespil af **Fay Michael Kanin**).

Øverst Henry

Fonda i »12 vrede mænd«. Derunder scener fra »Bag for-tæppet«, »Den slags kvinder« og »Manden i slangeskind«.

Spillefilm

12 ANGRY MEN (12 vrede mænd)

USA 1957. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Orion/Nova. **P:** Henry Fonda, Reginald Rose. **As-P:** George Justin. **Instr:** Sidney Lumet. **Manus:** Reginald Rose. **Efter:** eget TV-spil. **Foto:** Boris Kaufman. **Kamera:** Saul Midwall. **Klip:** Carl Lerner. **Ark:** Robert Markell. **Musik:** Kenyon Hopkins. **Tone:** James A. Gleason. **Medv:** Henry Fonda (Nævning nr. 8), Lee J. Cobb (Nævning nr. 3), Ed Begley (Nævning nr. 10), E. G. Marshall (Nævning nr. 4), Jack Warden (Nævning nr. 7), Martin Balsam (Nævning nr. 1), John Fiedler (Nævning nr. 2), Jack Klugman (Nævning nr. 5), Edward Binns (Nævning nr. 6), Joseph Sweeney (Nævning nr. 9), George Voskovec (Nævning nr. 11), Robert Webber (Nævning nr. 12), Rudy Bond (Dommer), John Savoca (Forsvarer), Bill Nelson (Retssekretær), James A. Kelly (Retsbetjent). **Længde:** 96 min., 2630 m. **Censur:** Gul. **Udl:** United Artists. **Prem:** Rialto 18.5.59. **Re-prem:** TV 17.3.66 + Dagmar 30.5.75.

Synopsis: Et 12-mands nævningeting trækker sig tilbage for at votere i en sag, hvor en ung mand er sigtet for mord. Alle er overbevist om hans skyld med undtagelse af nævning nr. 8, der insisterer på at drøfte sagen. Det lykkes ham at overbevise de 11 andre om, at selv om det er sandsynligt, at den sigtede er skyldig er der så megen tvivl om hans skyld, at tinget må afsige kendelsen »ikke skyldig«.

»Twelve Angry Men« blev udsendt i amerikansk TV den 20. sept. 1954 i Franklin Schaffners instruktion (en overgang forhandlede der om at lade Schaffner instruere filmversionen), og både Schaffner og dramatikerne Reginald Rose fik en Emmy (TV-branchens Oscar) for deres indsats, ligesom også Robert Cummings fik en Emmy for sin præstation i den rolle, som senere Henry Fonda spillede i filmen. På Berlin-festivalen 1957 deltes filmen en Guldbjorn som bedste film. Samme år var Lumet og Rose nomineret til en Oscar som henholdsvis bedste instruktør og bedste manuskriptforfatter på »Twelve Angry Men«, men prisen gik til David Lean og Pierre Boule for »Bridge on the River Kwai«. Reginald Roses TV-spil er også brugt som udgangspunkt for et teaterstykke skrevet af Horst Budjuhn. En anden teaterversion opgives at være skrevet af Sherman L. Sengel. Reginald Rose (f. 1922) begyndte sin karriere som TV-dramatiker i 1951 med et manus til en episode i serien »Danger«, som på det tidspunkt instrueredes af Sidney Lumet. Senere samarbejdede parret i 1955, da Lumet instruerede »Crime in the Streets« med John Cassavetes i hovedrollen. Året efter skrev Rose »Tragedy in a Temporary Town«, der også blev instrueret af Lumet. Andre lovpriste TV-spil af Rose er »The Remarkable Incident at Carson Corners« (54), »The Incredible World of Horace Ford« (55) og »The Kill«, som Franklin Schaffner instruerede i 1952. Reginald Rose har kun i begrænset omfang arbejdet indenfor filmbranchen. Titlerne er: 56: »Crime in the Streets« (»Læderjakkerne« instr. af Don Siegel, manus af Rose efter eget TV-spil). 57: »Dino« (»Dino - vred ung mand« instr. af Thomas Carr efter manus og story af Rose). 58: »Man of the West« (»Manden fra Vesten« instr. af Anthony Mann efter manus af Rose efter roman af Will C. Brown). 59: »Man in the Net« (»Manden i nettet« instr. af Michael Curtiz efter manus og story af Rose).

STAGE STRUCK (Bag fortæppet)

USA 1958. **Dist:** Buena Vista. **P-selskab:** RKO. **P:** Stuart Millar. **P-sup:** George Justin. **P-leder:** William Dozier. **P-ass:** Stephen Bono. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Charles H. McGuire, William C. Gerrity. **Manus:** Ruth Goetz, Augustus Goetz. **Efter:** skuespil af Zoë Akins (1896-1958). **Foto:** Franz F. Planer, Maurice Hartzband. **Kamera:** Saul Midwall. **Farve:** Technicolor. **Farve-kons:** Robert Brower. **Klip:** Stuart Gilmore. **Ark:** Kim Edgar Swados. **Kost:** Moss Mabry, Fred Gwin, Florence Transfield. **Musik:** Alex North. **Tone:** James A. Gleason, Terry Kellum. **Makeup:**

Bob Jiras. **Frisurer:** Willis Hanchett. **Medv:** Henry Fonda (Lewis Easton), Susan Strasberg (Eva Lovelace), Joan Greenwood (Rita Vernon), Herbert Marshall (Robert Hedges), Christopher Plummer (Joe Sheridan), Daniel Ocko (Constantine), Pat Harrington (Benny), Frank Campanella (Victor), John Fiedler (Adrian), Patricia Englund (Gwen Hall), Jack Weston (Frank), Sally Grace (Elizabeth), Nina Hansen (Regina), Harold Grau (Dørvogter). **Længde:** 95 min., 2595 m. **Censur:** Rød. **Udl:** Gloria. **Prem:** Grand 31.6.60.

Synopsis: Den unge skuespillerinde Eva Lovelace kommer til New York, fast besluttet på at skabe sig en stjernekarriere. Hun trænger sig ind på producenten Easton, som har et kortvarigt forhold til hende, og får kontakt med en ung dramatiker, Joe Sheridan. Efter en tid med modgang, giver Joe hende chancen i sit nye stykke, hvor hun overtager rollen fra en etableret stjerne, der var galt placeret. Eva får stor succes i rollen og en stjernekarriere kan begynde.

Skuespillet (der vist aldrig er opført på teatret) blev i 1933 filmatiseret som »Morning Glory«. **Lowell Sherman** instruerede, og **Katharine Hepburn** spillede rollen som Eva Lovelace og belønnedes med en Oscar for præstationen.

»Den blev ikke så god som den kunne være blevet. En af grundene til at jeg ønskede at lave den var, at jeg elsker teatret. (...) Jeg ønskede at lave en yndig let souflé af en film, men desværre blev resultatet noget i retning af en pandekage« (Sidney Lumet, 1975).

THAT KIND OF WOMAN (Den slags kvinder)

USA 1959. **Dist:** Paramount. **P-selskab:** En Ponti-Girosi Production. **For** Paramount. **P:** Carlo Ponti, Marcello Girosi. **As-P:** Ray Wander. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Richard Caffey, James Di Gangi. **Manus:** Walter Bernstein. **Efter:** fortælling af Robert Lowry. **Foto:** Boris Kaufman. **Foto-E:** Farciot Edouard. **Klip:** Howard Smith. **Ark:** Hal Pereira, Roland Anderson. **Dekor:** Sam Comer, Grace Gregory. **Kost:** Edith Head. **Komp:** Daniele Amfitheatrof. **Arr/Dir:** Van Cleave. **Tone:** James Gleason, Charles Grenzbach. **Makeup:** Wally Westmore. **Frisurer:** Nellie Manley. **Medv:** Sophia Loren (Kay), Tab Hunter (Red), George Sanders (Manden), Jack Warden (Kelly), Barbara Nichols (Jane), Keenan Wynn (Harry), John Fiedler (Soldat), Bea Arthur (WAC). **Længde:** 92 min., 2540 m. **Censur:** Rød. **Udl:** Paramount. **Prem:** Rialto 27.6.60. Eksteriør-scener indspillet i New York City.

Synopsis: 1944. En smuk ung pige, Kay, er på vej med toget fra Miami til New York, hvor hun skal installeres som elskerinde hos en højstående militærperson. Undervejs forelsker hun sig i soldaten Red, som er på vej hjem en sidste gang, inden han skal sendes i krigen. Trods militærmandens fristende tilbud om rigdom og luksus, vælger Kay alligevel i sidste øjeblik kærligheden.

»Temmelig elendig, men jeg synes, at de første 45 minutter er helt startede. Sekvensen i toget er glimrende. Og Sophia er vidunderlig« (Sidney Lumet, 1975).

THE FUGITIVE KIND (Manden i slangeskind)

USA 1960. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Jurow/Shepherd/Pennebaker Productions. **P:** Martin Jurow, Richard A. Shepherd. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Charles H. Maguire. **Manus:** Tennessee Williams, Meade Roberts. **Efter:** skuespil af Tennessee Williams: »Orpheus Descending«, 1957 (en bearbejdelse af Williams' skuespil »Battle of Angels« fra 1940), opført 1958 på Det kgl. Teater. **Foto:** Boris Kaufman. **Klip:** Carl Lerner. **Ark:** Richard Sylbert. **Dekor:** Gene Callahan. **Musik:** Kenyon Hopkins. **Sang:** »Not a Soul« af Tennessee Williams & Kenyon Hopkins, sunget af Lillian Briggs. **Tone:** James Gleason, Philip Gleason. **Medv:** Marlon Brando (Val Xavier), Anna Magnani (Lady Torrance), Joanne Woodward (Carol Cutrere), Maureen Stapleton (Vee Talbot), Victor Jory (Jabe Torrance), R. G. Armstrong (Sherif Talbot), Emory Richardson (Onkel Pleasant), Spivy (Ruby Lightfoot), Sally Grace (Dolly Hamma), Lucille Benson (Beulah Bin-

nings), John Baragrey (David Cutrere), Ben Yaffee (Dog Hamma), Joe Brown Jr. (Pee Wee Binnings), Frank Borgman (Tankpasser), Janice Mars (Tankpasserens kone), Virgilia Chew (Sygeplejersken Porter). **Længde:** 119 min., 3320 m. **Censur:** Gul. **Udl:** United Artists. **Prem:** Dagmar 8.11.60.

Synopsis: En yngre mand, Val Xavier, der har levet et ustadigt liv som nat-klub gitarist, siden han var 15, kommer til en lille Missis-sippi-flække. Her hjælper flere af byens kvinder ham med at falde til. Han får job i byens købmandsforretning hos Lady Torrance, hvis mand ligger kræftsyg hen. En overklassepige bliver interesseret i ham, men han afviser hende. Der opstår et forhold mellem Val og Lady, som ægtemanden omsider opdager, og da han, døende, får at vide, at Lady er gravid med Val, sætter han ild til huset, skyder hende og dør, hvorefter byfolk jager Val ind i det brændende hus.

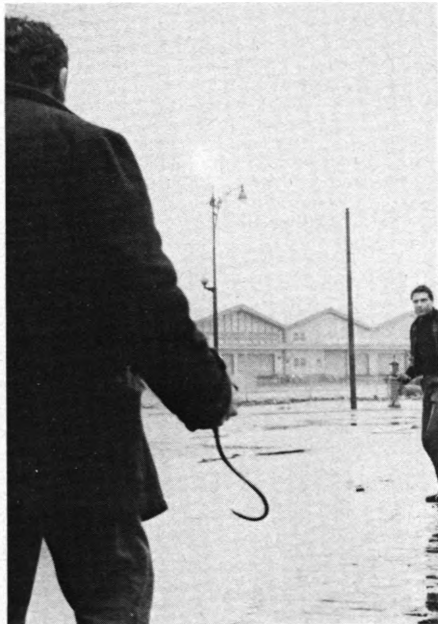
»Problemerne var mange, fordi vi tematisk ønskede, at filmen skulle dreje sig om fyren, og den var skabt til det. Men i den faktiske tekst drejede det sig altså sammen om kvinderne. Det problem løste vi aldrig; det var hovedsagelig min fejl. Jeg var en smule bæret og forkuet på grund af (Williams), og jeg vidste også, at det var hans eget yndlingsstykke« (Sidney Lumet, 1965).

Allerede i 1958 havde Sidney Lumet lejlighed til første gang at realisere sin forkærlighed for dramatik skrevet af Tennessee Williams (f. 1914). Under fællestitlen »Three By Tennessee« iscenesatte Lumet (for »Kraft Television Theatre«) tre enaktere (alle ca. 1938), nemlig »Mooney's Kid Don't Cry« (med Ben Gazzara og Lee Grant), »The Last of My Solid Gold Watches« (med Gene Saks) og »This Property is Condemned«. Tennessee Williams' genembrud som dramatiker skete i 1945 med »The Glass Menagerie«, og siden 1950 har Hollywood med iver produceret en lang række film baseret på skuespil, noveller og romaner af Williams. Titlerne er: 50: »The Glass Menagerie« (»Glasmeneriet« instr. af Irving Rapper efter skuespillet fra 45). 51: »A Streetcar Named Desire« (»Omstigning til Paradis« instr. af Elia Kazan efter skuespillet, 47). 54: »The Rose Tattoo« (»Den tatoverede rose« instrueret af Daniel Mann efter skuespillet, 51). 56: »Baby Doll« (»Baby Doll« instr. af Elia Kazan efter enakterne »An Unsatisfactory Meal« og »The Story Cut Short« fra samlingen »27 Wagons Full of Cotton«, 49). 58: »Cat On a Hot Tin Roof« (»Kat på et varmt bliktag« instr. af Richard Brooks efter skuespillet, 55). 60: »Suddenly Last Summer« (»Pludselig sidste sommer« instr. af Joseph L. Mankiewicz efter skuespillet, 58). 61: »Sweet Bird of Youth« (»Ungdoms søde fugl« instr. af Richard Brooks efter skuespillet, 59); »Summer and Smoke« (»Flyvende sommer« instr. af Peter Glenville efter skuespillet, 48); »The Roman Spring of Mrs. Stone« (»Mrs. Stones romerske forår« instr. af José Quintero efter roman, 50). 62: »Period of Adjustment« (»Vildfaren i Paradis« instr. af George Roy Hill efter skuespil, 60). 64: »Night of the Iguana« (»Fanget i natten« instr. af John Huston efter skuespil, 62). 66: »This Property is Condemned« (»Hvermands pige« instr. af Sydney Pollack efter skuespil, 38). 68: »Boom« (»Hendes sidste sommer« instr. af Joseph Losey efter »The Milk Train Doesn't Stop Here Any More«, 62). 69: »The Last of the Mobile Hot-Shots« (se Lumet-filmografi).

VU DU PONT,UNO SGUARDO DAL PORTE (Udsigt fra broen)

Frankrig/Italien 1961. **P-selskab:** Transcontinental Films/Produzione Intercontinentali. **P:** Paul Graetz. **P-leder:** Julien Rivière. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Dossia Mage. **Manus:** Norman Rosten, Jean Aurenche. **Italiensk dialog:** Gerardo Guerrieri, Paola Ojetti. **Efter:** skuespil af Arthur Miller: »A View From the Bridge«, 1955 (omarbejdet 1957), opført på Det ny Teater 1956. **Foto:** Michel Kelber. **Klip:** Françoise Javet. **Ark:** Jacques Saulnier. **Musik:** Maurice Le Roux. **Tone:** Jo de Bretagne. **Medv:** Raf Vallone (Eddie Carbone), Jean So-

Øverst en scene fra »Udsigt fra broen«, der under scener fra »Fejl-Sikker« og »Pantelåneren«.

rel (Rodolpho), Maureen Stapleton (Beatrice Carbone), Carol Lawrence (Catherine), Raymond Pellegrin (Marco), Morris Carnovsky (Alfieri), Harvey Lembeck (Mike), Mickey Knox (Louis), Vincent Gardenia (Lipari), Frank Campanella (Havnearbejder). **Længde:** 117 min., 3120 m. **Censur:** Gul. **Ud:** Dansk-Svensk. **Prem:** Alexandra 9.10.62. Eksteriørscener indspillet i New York City.

Synopsis: Den italiensk-amerikanske havnearbejder Eddie har sammen med sin kone Beatrice opdraget hendes niece Catherine. Hun er nu en ung pige, men Eddie vil ikke indrømme for sig selv, at han nærer andet end faderlige følelser for hende. Beatrices to italienske fætre, Marco og Rodolpho, kommer som illegale immigranter og installeres hos familien. Da Rodolpho og Catherine forelsker sig i hinanden, bryder Eddies jalousi ud. Han bekæmper Rodolpho med alle midler og angiver ham til sidst til immigrationsmyndighederne. Men han kommer tilbage og besejrer i slåskamp Eddie, der begår selvmord.

Dramatikeren og forfatteren **Arthur Miller** (f. 1915) har kun haft sporadisk kontakt med filmverdenen – omend hans ægteskab med **Marilyn Monroe** skabte ham en kortvarig berømmelse også i kredse, der ikke ellers ville beskæftige sig med ham og hans værker. **Film:** 48: »All My Sons« (»Alle mine sønner« instr. af **Chester Erskine** efter skuespil fra 47). 52: »Death of a Salesman« (»En sælgers død« instr. af **Laslo Benedek** efter skuespil fra 49). 56: »Les sorcieres de Salem« (»Heksejagt« instr. af **Raymond Rouleau** efter skuespillet »The Crucible«, 53). 60: »Let's Make Love« (»Let's Make Love« instr. af **George Cukor**; Miller skrev enkelte scener for Marilyn Monroe). 61: »The Misfits« (»De frigitte« instr. af **John Huston** efter manus. af Miller, baseret på hans egen novelle, 57); »Vu du pont« (se ovenfor). 73: »The Reason Why« (12 min. kortfilm instr. af **Paul Leaf** efter manus. af Miller, med **Eli Wallach** og **Robert Ryan**).

»Jeg synes, at filmen var bedre end stykket, fordi vi fjernede prætentionerne i manuskriptet. I stykket var man frygtelig bevidst om græsk tragedie med græsk kor og alt det vrøvl... faktisk er det en meget simpel historie. En mand dræber sig selv, fordi han ikke kan få den kvinde, han ønsker. Hvis den rammer tragedie-planen er det godt. Men gør det ikke til en nødvendighed« (Sidney Lumet, 1965).

LONG DAY'S JOURNEY INTO NIGHT (Lang dags rejse mod nat)

USA 1962. **Dist:** Embassy Pictures. **P-selskab:** Landau Productions. **Ex-P:** Ely Landau. **P:** George Justin. **Instr:** Sidney Lumet. **Efter:** skuespil af Eugene O'Neill, 1941 (dansk bogudg. 1967). **Foto:** Boris Kaufman. **Klip:** Ralph Rosenblum. **Ark:** Richard Sylbert. **Kost:** Motley. **Musik:** Andre Previn. **Medv:** Katharine Hepburn (Mary Tyrone), Ralph Richardson (James Tyrone), Jason Robards Jr. (Jamie Tyrone), Dean Stockwell (Edmund Tyrone), Jeanne Barr (Cathleen, tjenestepige). **Org. længde:** 176 min., senere nedklippet til 136 min., den længde filmen havde ved den danske premiere. **Prem:** TV 10.4.77. Indspilningen startede den 16. oktober 1961.

Synopsis: Connecticut 1912. Et døgn opsplidende bebrejdelser, opgør og sammenbrud hos familien Tyrone. Faderen James Tyrone er en aldrende skuespiller, der aldrig kom over den enorme succes han fik i en enkelt populær rolle og som lod pengene betyde mere end kunstnerisk idealisme. Moderen Mary er netop vendt hjem fra et sanatorium efter behandling for narkomani, men er allerede på vej tilbage til morfien. Den ældste søn, Jamie, er alkoholiker og den yngste, Edmund, er tuberkuløs og kan ikke realisere sine kunstnerdrømme.

»Problemet er, at et teater-mesterværk kun kan filmes, hvis forfatteren eller en genial manuskriptforfatter genskaber det i filmiske begreber. Her, ledet af monumental men prosaisk veneration, får vi personer og kamera hvileløst i bevægelse rundt i et lille indelukke

som lige så mange pantere i bur eller – i **Ralph Richardsons** tilfælde – isbjørne. Det er i sig selv kvælende og lægger hurtigt beslag på den følelse af indestængthed og frustration som skulle tilhøre den ulykkelige kvartets levnedsløb« (John Simon).

»... (filmens) intelligente og beherskede brug af filmiske ressourcer gør **Long Day's Journey Into Night** til Lumets bedste film og en af de største film i ti-året« (Graham Petrie).

»Jeg synes nu, at **Long Day's Journey Into Night**, skønt den var en kommerciel fiasko, er en af de bedste film, jeg nogensinde har set. Jeg siger det, fordi man distancerer sig fra sit eget værk efter nogen tid og kan betragte det ret objektivt. Og det er en usædvanlig film« (Sidney Lumet, 1975).

Hollywoods ambitiøse filmfolk har lige siden tonefilmen næret en forstælig – men kun sjældent kunstnerisk givtig – trang til at filmatisere værker af **Eugene O'Neill** (1888–1953), hvis ry som Amerikas »greatest playwright« er usvækket. **Sidney Lumet** iscenesatte i 1960 en TV-version af skuespillet »The Iceman Cometh«, der i sin tid blev stærkt rost både for Lumets iscenesættelse og for **Jason Robards** spil (en præstation han gentog 13 år senere i **John Frankenheimers** film efter skuespillet). **Robert Redford** havde en mindre rolle i TV-stykket (som Don Porritt). Følgende film er lavet efter forlæg af O'Neill: 30: »Anna Christie« (»Anna Christie« instr. af **Clarence Brown** – tysk version af **Jacques Feyder** – efter skuespil fra 20–21). 32: »Strange Interlude« (instr. af **Robert Z. Leonard** efter skuespil fra 28). 33: »Emperor Jones« (»Kejser Jones« instr. af **Dudley Murphy** efter skuespil fra 20). 35: »Ah, Wilderness!« (»Du skønne ungdom« instr. af **Clarence Brown** efter skuespil fra 33). 40: »The Long Voyage Home« (»Den lange rejse hjem« instr. af **John Ford** efter fire enaktere: »Bound East for Cardiff«, 16, »In the Zone«, 17, »The Long Voyage Home«, 17, og »The Moon of the Caribbees«, 18). 44: »The Hairy Ape« (»Den hårede ape« instr. af **Alfred Santell** efter skuespil fra 22). 48: »Summer Holiday« (»Sommerferie« instr. af **Rouben Mamoulian** efter »Ah, Wilderness!«, 33); »Mourning Becomes Electra« (»Sorg klæder Elektra« instr. af **Dudley Nichols** efter skuespil fra 31). 58: »Desire Under the Elms« (»Begær under elmene« instr. af **Deibert Mann** efter skuespil fra 24). 62: »Long Day's Journey Into Night« (se ovenfor). 73: »The Iceman Cometh« (instr. af **John Frankenheimer** efter skuespil fra 39, opført 46).

FAIL SAFE (Fejl-Sikker)

USA 1964. **Dist:** Columbia. **P-selskab:** A Max E. Youngstein-Sidney Lumet Production. **P:** Max E. Youngstein. **As-P:** Charles H. Maguire. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Harry Falk Jr. **Manus:** Walter Bernstein. **Efter:** roman af Eugene Burdick & Harvey Wheeler, 1962 (dansk udg. 1963). **Foto:** Gerald Hirschfeld. **Kamera:** Al Taffett. **Klip:** Ralph Rosenblum. **Ark:** Albert Brenner. **Dekor:** J. C. Delaney. **Kost:** Anna Hill Johnstone. **Tone:** Jack Fitzstephens, William Swift. **Makeup:** Harry Buchman. **Medv:** Henry Fonda (Præsidenten), Dan O'Herlihy (General Black), Walter Matthau (Groeteschele), Frank Overton (General Bogdan), Edward Binns (Oberst Grady), Fritz Weaver (Oberst Cascio), Larry Hagman (Buck), William Hansen (Swenson), Russell Hardie (General Stark), Russell Collins (Knapp), Sorrell Booke (Raskob, medlem af Kongressen), Nancy Berg (Ilsa Wolfe), Hildy Parks (Betty Black), Janet Ward (Mrs. Grady), Dom DeLouise (Sergent Collins), Stuart Germain (Mr. Cascio), Louise Larabee (Mrs. Cascio), John Connell (Thomas), Frank Simpson (Sullivan), Dana Elcar (Foster), Frieda Altman (Jennie). **Længde:** 112 min., 3080 m. **Censur:** Gul. **Ud:** Columbia. **Prem:** Dagmar 25.5.65. **Re-prem:** TV 25.4.70. Indspilningen startede den 15. april 1963.

Synopsis: Ved en teknisk fejltagelse i det amerikanske militære computercenter sendes en deling atombombeflyvere afsted mod Moskva som mål. Alle forsøg på at standse dem mislykkes, og den amerikanske præsident lover den sovjetiske leder, at hvis Mosk-

va rammes, vil han til gengæld selv lade New York udslette. Og således sker det også.

»Jeg vidste intet om (at Stanley Kubrick samtidig lavede **Dr. Strangelove**), før vi var færdig med optagelserne og blev sagsøgt. Jeg havde aldrig læst Peter Georges roman **Red Alert**, som **Dr. Strangelove** var baseret på. Jeg vidste, at filmen var død, så snart Columbia købte os ud, for jeg vidste, at de gjorde det for at holde os hen, indtil **Dr. Strangelove** var udsendt. Men sjovt nok tror jeg, de gjorde en fejl. For selv om **Dr. Strangelove** klarede sig godt, tror jeg den ville have klaret sig endnu bedre, hvis den var blevet udsendt efter os, snarere end omvendt. Den ironiske kommentar ville have fungeret mere effektivt efter den seriøse« (Sidney Lumet, 1975).

THE PAWBROKER (Pantelåneren)

USA 1964. **Dist:** Landau Releasing Organization, Allied Artists, American International Pictures. **P-selskab:** Landau-Unger Co./Pawbroker Co. An Ely Landau Production. Presented by Ely Landau & Herbert R. Steinmann. **Ex-P:** Worthington Miner. **P:** Roger Lewis, Philip Langner. **As-P:** Joseph Manduke. **P-leder:** Ulu Grosbard. **P-samordner:** Alfred Markim. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Dan Eriksen. **Manus:** David Friedkin, Morton Fine. **Efter:** roman af Edward Lewis Wallant (1926-62), 1961. **Foto:** Boris Kaufman. **Klip:** Ralph Rosenblum. **Ass:** Sheila Bakerman. **Ark:** Richard Sylbert. **Ass:** Al Brenner. **Dekor:** Jack Flaherty. **Kost:** Anna Hill Johnstone. **Musik:** Quincy Jones. **Arr:** William Byers, Quincy Jones. **Tone:** Dennis Maitland, James Gleason, Jack Fitzstephens, Alan Heim. **Makeup:** Bill Herman. **Frisurer:** Ed Callaghan. **Medv:** Rod Steiger (Sol Nazerman), Geraldine Fitzgerald (Marilyn Birchfield), Brock Peters (Rodriquez), Jaime Sanchez (Jesus Ortiz), Thelma Oliver (Ortiz pige), Marketa Kimbrell (Tessie), Baruch Lumet (Mendell), Juano Hernandez (Mr. Smith), Linda Geiser (Ruth), Nancy R. Pollock (Bertha), Raymond St. Jacques (Tangee), John McCurry (Buck), Charles Dierkop (Robinson), Eusebia Cosme (Mrs. Ortiz), Warren Finnerty (Savarese), Jack Ader (Morton), E. M. Margolose (Papa), Marianne Kanter (Joan), Ed Morehouse (Robinson), Marc Alexander (Rubin). **Længde:** 119 → 114 min., 3170 m. **Censur:** Gul. **Udl:** Gloria. **Prem:** Alexandra 17.3.66. Indspilningen startede den 7. oktober 1963 i New York.

Vist på Berlin-festivalen (1964), hvor **Rod Steiger** belønnedes med pris som bedste mandlige skuespiller for sin præstation.

Synopsis: Sol Nazerman, en jødisk pantelåner, lever i Harlem, New York, som en hård og bitter mand, hjemløst af mareridtserindringer om sine lidelser i en nazistisk koncentrationslejr, hvor hans børn og kone omkom. I forretningen møder han alle slags sølle og fortabte mennesker. Hans assistent, den ivrige unge puertoricanske Ortiz ser op til ham, og en midaldrende socialrådgiver prøver at tage sig af ham. Men Nazerman afviser alle. Han kan ikke komme ud over sin bitterhed, skyldfølelse og dødsdrift, før end han til slut er blevet gennembanket af gangstere og Ortiz dræbt ved et røveriforsøg.

»... den dårlige gode film som har det hele: fremmedgørelse, rodløshed, neuroser, manglende evne til kærlighed og kommunikation, storbyens umenneskelighed og vor tids store traumatiske erfaringer, den jødiske og den sorte, Harlem og Nazi dødslejrene... og dog forekommer **The Pawnbroker** mig at være kedelig og uægte, en vulgarisering af et seriøst emne, en udnyttelse af filmiske »effekter« brugt uden smag eller intelligens« (Dwight Macdonald).

»**The Pawnbroker** kunne have haft undertitlen Harlem Mon Amour, hvis Lumet var i stand til at betragte subjettets præntioner med nogen humor, men masochismen i **The Pawnbroker** er, som sadismen i **The Hill**, baseret på et humorløst temperament« (Andrew Saris).

»Det jeg er lykkelig for ved denne film er, at den virkelig bryder med den konventionelle helte-idé; manden er absolut et dumt svin, menneskene omkring ham er i det store hele

meget ubehagelige, der er ingen sentimentaliserende om jøder og negre.« (Sidney Lumet, 1964).

THE HILL (Højen → Straffelejrens helvede)

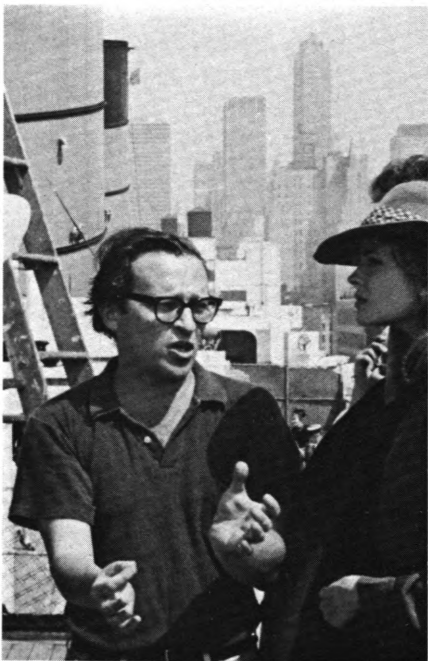
England 1965. **Dist:** MGM. **P-selskab:** Seven Arts Productions. **P:** Kenneth Hyman. **As-P:** Raymond Anzarut. **P-leder:** Clifton Brandon. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Frank Ernst, Pedro Vidal. **Manus:** Ray Rigby. **Efter:** skuespil (ikke-opført?) af Ray Rigby & R. S. Allen. **Kons:** George Montford. **Foto:** Oswald Morris. **Kamera:** Brian West. **Klip:** Theima Connell. **Ark:** Herbert Smith. **Kost:** Elsa Fennell. **Musik:** Arabisk folkemusik. **Arr:** Cristobal Sanchez Asensio. **Sang:** »Kiss Me Goodnight Sergeant Major« af Art Noel & Don Pelosi. **Tone:** A. W. Watkins, David Bowen, Fred Turtle, Peter Musgrave. **Makeup:** George Pendleton. **Medv:** Sean Connery (Joe Roberts), Harry Andrews (R. S. M. Bert Wilson), Ian Bannen (Stabssergent Charlie Harris), Alfred Lynch (George Stevens), Ossie Davis (Jacko King), Roy Kinnear (Monty Bartlett), Jack Watson (Jock McGrath), Ian Hendry (Sergent Williams), Michael Redgrave (Stabslæge), Norman Bird (Lejrkommandant), Neil McCarthy (Sergent Burton), Howard Goorney (Walters), Tony Caunter (Martin). **Længde:** 122 min., 3385 m. **Censur:** Gul. **Udl:** MGM. **Prem:** Imperial 22.6.65. **Re-prem:** Platan 19.2.71 med titlen »Straffelejrens helvede«. Indspilningen startede den 14. september 1964 i Spanien.

Synopsis: Fem soldater ankommer til en engelsk militærstraffelejr i Afrika under Anden Verdenskrig og udsættes for hårde prøvelser især fra den sadistiske Williams' side. En af soldaterne dør som følge af de disciplinære afstraffelser, og de andre gør oprør mod Williams, der til gengæld lader gruppens leder, Joe Roberts (der er dømt fordi han, i et forsøg på at redde sine mænd, nægtede at adlyde ordre) gennemprygge. Da officielle klager viser sig at være virkningsløse, dræber to af fangerne Williams, trods Joes protester.

»Det var noget meget personligt for (manuskriptforfatteren) **Rigby**. Han havde selv oplevet det. Og derfor følte man, at man var særlig forpligtet til ikke at udnytte det, ikke overdramatisere det, ikke smøre for tykt på i nogen henseende. For eksempel var der ingen underlægningsmusik. Det var ikke en film, hvor der lød smældende bækkenslag på højdepunktet. Det var et spørgsmål om at gøre det så ærligt og så virkelighedsnært som muligt, og jeg tror, at det var derfor den blev god« (Sidney Lumet, 1975).

THE GROUP (Gruppen)

USA 1966. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Famous Artists Productions/Famartists Productions. Presented by Charles K. Feldman. **P:** Sidney Buchman. **P-sup:** Henry Spitz. **P-leder:** Mel Howard. **P-ass:** Frank Simpson, Lou Stroller, Fred Gallo. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Dan Eriksen, Tony Belletier. **Manus:** Sidney Buchman. **Efter:** roman af Mary McCarthy, 1963 (dansk udg. 1964). **Foto:** Boris Kaufman. **Farve:** DeLuxe. **Klip:** Ralph Rosenblum. **P-tegn:** Gene Callahan. **Dekor:** Jack Wright Jr. **Kost:** Anna Hill Johnstone, Flo Transfield. **Musik-sup:** Charles Gross. **Dir:** Robert de Cormier. **Tone:** Dennis Maitland, Jack Fitzstephens. **Makeup:** Irving Buchman. **Frisurer:** Frederic Jones. **Rollebesætter:** Jessica Levy. **Medv:** Candice Bergen (Elinor »Lakey« Eastlake), Joan Hackett (Dorothy Renfrew), Elizabeth Hartman (Priss Hartshorn), Shirley Knight (Polly Andrews), Joanna Pettet (Kay Strong), Mary-Robin Redd (Pokey Prothero), Jessica Walter (Libby Mac Ausland), Kathleen Widdoes (Helena Davison), James Broderick (Dr. James Ridgeley), James Congdon (Sloan Crockett), Larry Hagman (Harald Peterson), Hal Holbrook (Gus Leroy), Richard Mulligan (Dick Brown), Robert Emhardt (Mr. Andrews), Carrie Nye (Norine), Philippa Bevans (Mrs. Hartshorn), Leta Stoney (Mrs. Prothero), Marion Brash (Radiomands hustru), Sarah Burton (Mrs. Davison), Flora Campbell (Mrs. Mac Ausland), Bruno Di Cosmi (Nils), Leora Dana (Mrs. Renfrew), Bill Fletcher (Bill), George Gaynes (Brook Latham), Martha Greenhouse (Mrs. Bergler),

Øverst en scene fra »Højen«. Derunder en scene fra »Gruppen«. Nederst Sidney Lumet under indspilningen af »Gruppen«.

Øverst en scene fra »Telefon til afdøde«, derunder: »Bye Bye Braverman«, »The Appointment« og »The Seagull«.

Russell Hardie (Mr. Davison), Vincent Harding (Mr. Eastlake), Doreen Lang (Swenson, sygeplejerske), Chet London (Radiomand), John O'Leary (Putnam Blake), Baruch Lumet (Mr. Schneider), Hildy Parks (Catherine, sygeplejerske), Lidia Prochnicka (Baronesse), Polly Rowles (Mrs. Andrews), Douglas Rutherford (Mr. Prothero), Truman Smith (Mr. Bergler), Loretta White (Mrs. Eastlake), Ed Holmes (Mr. Mac Ausland), Richard Graham (Pastor Garland), Arthur Anderson (Pokeys mand), Clay Johns (Phil). **Længde:** 150 min., 4180 m. **Censur:** Gul. **Udl:** United Artists. **Prem:** Bellevue 23.1.67. **Re-prem:** TV 26.3.75. Interiorscener indspillet i Manhattan-Movietone Film Center, eksteriorscener i New York City. Indspilningen startede den 1. juni 1965.

Synopsis: 1933. Otte piger, der udgør en klike, tager afsluttende eksamen på Vassar College, New York og samles ved den energiske og idealistiske Kays bryllup med en ung forfatter. Alle pigerne venter sig store ting af fremtiden, men i løbet af de næste syv år forvandles de fleste af deres illusioner til skuffelse og rådvildhed på grund af ulykkelige menneskelige realiteter, sociale forhold og børneopdragelse. Til slut falder Kay, hvis ægteskab ikke holdt, ud af et vindue og dræbes, mens radioen fortæller om Hitlers invasion i Holland. Gruppen samles ved hendes begravelse.

»... jeg fejlede med **The Group** som faktisk havde noget alvorligt at fortælle, men som på den anden side ikke havde tilstrækkelig kontrol over stilens lethed til at danne modvægt til slut-pointen, der skulle have været stærkere i kontrast til det, der var gået forud« (Sidney Lumet, 1975).

»Det der giver filmen dens vitalitet – og trods dens sjuskethed og sløsedede stil er det en af de få interessante amerikanske film i de senere år – er at talentfulde, friske unge skuespillere har fået noget materiale at arbejde med« (Pauline Kael).

THE DEADLY AFFAIR (Telefon til afdøde)

England 1966. **Dist:** Columbia. **P-selskab:** Sidney Lumet Film Productions. **As-P:** Denis O'Dell. **P-leder:** Victor Peck. **P/Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Ted Sturgis. **Manus:** Paul Dehn. **Efter:** roman af John Le Carré (= David Cornwell): »Call For the Dead«, 1960 (dansk udg. 1966). **Foto:** Frederick »Freddy« Young. **Kamera:** Brian West/**Ass:** Ted Tucker. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Thelma Connell. **Ark:** John Howell. **Konstruktion:** Gus Walker. **Dekor:** Pamela Connell. **Rekvis:** Alf Pegley. **Kost:** Cynthia Tingery, Ron Beck. **Musik:** Quincy Jones. Tema-sang synges af Astrud Gilberto. **Arr:** Leo Shuken, Jack Hayes. **Tone:** Les Hammond, Gerry Humphreys, Chris Greenham. **Makeup:** Jill Carpenter. **Frisurer:** Betty Glasow. **Rollebesætter:** James Liggat. **Medv:** James Mason (Charles Dobbs), Simone Signoret (Elsa Fennan), Maximilian Schell (Dieter Frey), Harriet Andersson (Anna Dobbs), Harry Andrews (Inspector Mendel), Kenneth Haigh (Bill Appleby), Roy Kinnear (Adam Scarr), Max Adrian (Rådgive), Robert Fleming (Samuel Fennan), Les White (Harek), John Dimech (Tjener), Julian Sherrier (Over-tjener), Petra Markham (Teatergæst), Denis Shaw (Pensionatsvært), Maria Charles (Blondine), Amanda Walker (Brunette), Sheraton Blount (Eunice Scarr), Janet Hargreaves (Billetsælger), Michael Brennan (Bartender), Richard Steele (Forretningsmand), Gertan Klauber (Forretningsmand), Margaret Lacey (Mrs. Bird), Judy Keirn (Stewardesse), Corin Redgrave (Teaterinstruktør), Kenneth Iwew (Scenearbejder) samt – i scene fra Marlowes »Edward II« – Lynn Redgrave (Jomfru), June Murphy (1. heks), Frank Williams (2. heks), Rosemary Lord (3. heks), David Warner (Edward), Michael Bryant (Gaveston), Stanley Lebor (Lancaster), Paul Hardwick (Young Mortimer), Charles Kay (Lightborn), Timothy West (Matrevis), Jonathan Wales (Gurney), William Dysart, Murray Brown, Paul Starr, Peter Harrison, David Quilter, Terence Sowards, Roger Jones (Adelsmænd) – instr. af Peter Hall. **Længde:** 107 min., 2890 m. **Censur:** Gul. **Udl:** Columbia. **Prem:** Palads 9.6.67. **Re-prem:** TV 1.5.75. Indspilningen startede den 7. marts 1966

i Shepperton Studios.

Synopsis: En hemmelig agent, Fennan, begår selvmord, mens man er ved at undersøge en sikkerhedsbrist. Agenten Dobbs, der leder undersøgelsen, griber den afdødes enke, Elsa, i at lyve om en telefonopringning, men får ordre oppefra om at henlægge sagen. Han fortsætter dog privat og finder ud af, at Elsa er sikkerhedsbristen, hvilket hendes mand opdagede, hvorfor han blev myrdet. Bagmanden er Dobbs gamle kollega, Frey, som i øvrigt er ved at stikke af med Dobbs kone, Anna. Frey likviderer Elsa, men går i en fælde og omkommer under opgøret med Dobbs.

»Jeg lavede for mange år siden en yderst god film, der slet ikke havde succes, **The Deadly Affair**. Det er en god film, meget upræsentios og ligetil og dog har den også vægt« (Sidney Lumet, 1973).

»The Deadly Affair« er **John Le Carré's** debutroman. Den første film baseret på en roman af Carré var »The Spy Who Came in From the Cold« (Spionen, der kom ind fra kulden), som **Martin Ritt** instruerede i 1965. Den foreløbig seneste Carré-film er »The Looking-Glass War« (Spejlkrigen), som **Frank R. Pierson** instruerede i 1970.

BYE BYE BRAVERMAN

USA 1968. **Dist:** Warner Bros.-Seven Arts. **P-selskab:** Sidney Lumet Productions (oprindelig startet som en »Seven Arts-Athena Production«). **As-P:** Charles H. Maguire. **P-sup:** Kenneth Utt. **P/Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Burt Harris, Alan Hopkins. **Manus:** Herbert Sargent. **Efter:** roman af Wallace Markfield: »To an Early Grave« (1964). **Foto:** Boris Kaufman. **Kamera:** Hank Muller. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Ralph Rosenblum (evt. og/eller: Gerald Greenberg)/**Ass:** Lynn Lewis. **Ark:** Ben Kaszkow. **Dekor:** John Godfrey. **Rekvis:** Ken Fitzpatrick. **Kost:** Anna Hill Johnstone, George Newman. **Musik:** Peter Matz. **Tone:** Dick Vorsek, Fred Bosch, Alan Heim. **Makeup:** Billy Herman. **Frisurer:** William Chiarelli. **Medv:** George Segal (Monroe Rieff), Jack Warden (Barnet Weiner), Jessica Walter (Inez Braverman), Phyllis Newman (Myra Mandelbaum), Godfrey Cambridge (Taxichauffør), Joseph Wiseman (Felix Ottensteen), Sorrell Booke (Holly Levine), Zohra Lampert (Etta Rieff), Anthony Holland (Max Ottensteen), Susan Wyler (Pilar), Lieb Lensky (Kustode), Alan King (Rabbien), Graham Jarvis, Peter Gumeny. **Længde:** 94 min. Eksteriører optaget i New York City. Interiorscener indspillet i Filmways Studios, New York. Indspilningen startede den 17. april 1967.

Synopsis: New York. Jøden Monroe Rieff erfarer, at hans ven og forfatterkollega, Braverman, er død. Han besøger enken, der til hans forargelse prøver at forføre ham. Han mødes med tre andre forfatter-venner for, at de sammen kan gå til begravelsen. Under store vanskeligheder når de frem til synagogen, hvor de langt om længe opdager, at de er kommet til den forkerte begravelse, og de fortsætter jagen på Bravermans grav. Om aftenen, da Monroe kommer hjem og fortæller sin kone om dagens tragikomiske genvendigheder, bryder han pludselig grædende sammen.

»Bye Bye Braverman er Lumets mest personlige film om fortidens nærvær... (men) det er den mest ødelæggende ujevne af alle Lumets film. (...) Jeg vil tro, at problemet er, at filmen er for personlig for Lumet og hans forfatter **Herbert Sargent**. Lumet behandler her ikke en koncentrationslejr-overlevende eller en flok Vassar-piger fra 30'erne, men et miljø og nogle mennesker, som han synes at kende nøje af egen erfaring. Og i behandlingen af livsskæbner så tæt på hans egen bliver hans genkommende tema – mennesker opslugt, hjemsoget af en fortid som de føler de har forrådt – for smertefuld til at behandles uden omsvøb. Det er som om Lumet ikke helt udtrykker det, han ønsker at udtrykke« (Stephen Farber).

»... da jeg lavede **Bye Bye Braverman** blev det til et farligt rod« (Sidney Lumet, 1975).

THE APPOINTMENT

USA 1968. **Dist:** MGM. **P-selskab:** Marpol Productions. **P:** Martin Poll. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Luciano Sacripanti. **Dialog-instr:** Mickey Knox. **Manus:** James Salter. **Efter:** fortælling af Antonio Leonviola. **Foto:** Carlo di Palma. **Kamera:** Alberto Spagnoli. **Farve:** Metrocolor. **Klip:** Thelma Connell. **Ark:** Piero Gherardi. **Dekor:** Arrigo Breschi. **Komp/Dir:** Stu Phillips. **Supplerende musik:** John Walker. **Sange:** »Solo e triste (The empty Man)« af Stu Phillips & Bob Stone, sunget af Eric Carl of Bodine; »Beauty of beginning« af Stu Phillips & Bob Stone, sunget af Laura Creamer; »The Appointment« af John Barry. **Tone:** David Hildyard, Michael Hart, Gerry Humphries. **Makeup:** Otello Fava. **Frisurer:** Renata Magnanti. **Medv:** Omar Sharif (Federico Fendi), Anouk Aimée (Carla), Lotte Lenya (Emma Valadier), Fausto Tozzi (Renzo), Ennio Balbo (Ugo Perion), Didi Perego (Nany), Luigi Proietti, Paolo Barbara, Inna Alexieff, Daniela Calvino, Ermelinda de Felice, Angelo Infanti, Serena Michelotti, Monica Pardo, Rodolfo Valadier. **Længde:** 115 → 100 min. Indspilningen startede den 29. februar 1968. Eksteriørscener indspillet i Rom og omegn, interiørscener i Palatino studierne.

Synopsis: Sagføreren Federico forelsker sig i sin vens forlovede, Carla. Da vennen slår op med hende, fordi han har fået at vide, at hun lejlighedsvis prostituerer sig hos en vis Emma, bliver Federico endnu mere interesseret. Han kan ikke blive klog på hende, og nages bestandig af tvivl om hendes fortid. Han får Emma til at arrangere et møde med pigen, der svarer til Carlas beskrivelse, men hun møder ikke op. Han får meddelelse om, at Carla har forsøgt selvmord. Han overvinder sin mistanke, og de gifter sig. Men snart nages han igen, og får Emma til at arrangere et nyt møde. Igen kommer pigen ikke. Carla har forsøgt selvmord igen, og denne gang er det lykkedes. Nogle dage senere meddeler Emma ham, at hun har fået fat på den pågældende pige, hvis han stadig er interesseret i et møde...

Efter at »The Appointment« i 1969 var blevet vist på Cannes-festivalen (og pebet ud) blev filmen omredigeret og nedklippet. I den i USA viste version er hverken **John Walkers** musik eller **John Barrys** sang med **Sidney Lumet** har i øvrigt (i Variety 28.1.70) fortalt, at hans kontrakt udtrykkeligt gav ham ret til frit at levere sin version som den endelige – forudsat at han overholdt en bestemt dato. Da Lumet i tide afleverede sin kopi var der dog enighed om, at filmens musik (efter sigende komponeret af **Michel Legrand**) ikke var god nok (»In this business, if they don't know what to do, they rescore or change the title«), og arbejdet med ny musik medførte, at datoen for Lumets rettigheder blev overskredet. Derefter kom MGMs veteranklipper **Margaret Booth** til, og »What she did was to try to make a happy love story out of a masochistic one«, har Lumet udtalt.

»I **The Appointment**, ganske vist understøttet af **James Salters** fine manuskript – en variation over **Othello**, har Lumet foretaget sin mest indtrængende, stødige og foruroligende studie i menneskelig egoisme. (...) Lumets forståelse for skuespillere er fortsat enestående. Hans arbejde med **Omar Sharif** fortjener lidt mere kommentar. Sharif er faktisk ikke en interessant skuespiller, men dette er den snedigste rollebesættning af et stort drag af en filmstjerne, siden **Frankenheimer** brugte **Rock Hudson** til at parodiere den amerikanske drøm i **Seconds**. Der har altid været noget ret koldt og livløst over Sharifs romantiske ydre. I **Doctor Zhivago**, **Funny Girl** og **Mayerling** noterer man sig dette på trods af instruktørernes intentioner; i **The Appointment** bemærker vi, forbløffede, at det var instruktørens intention. Lumet er den første instruktør der bruger det indsmigrende og kedsommelige i Sharifs flotte ydre imod ham« (Stephen Farber).

THE SEAGULL

USA/England 1968. **Dist:** Warner Bros.-Seven

Arts. **P-selskab:** Sidney Lumet Productions. **As-P:** Frank Sherwin Green. **P-leder:** Ronald Sundberg. **P/Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Waldemar Bergendahl. **Efter:** Anton Tjekovs skuespil »Tjajka« (Mågen), 1896, i Moura Budbergers engelske adaptation. **Foto:** Gerry Fisher. **Kamera:** Anders Bodin. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Alan Heim/Ass: Joanna Burke. **P-tegn:** Tony Walton. **Dekor:** Rune Hjelm, Rolf Larsson. **Kost:** Tony Walton, Eva Faloon, Maj Eriksson. **Tone:** Leslie Hammond. **Makeup/Frisurer:** Tina Johansson, Kjell Gustavsson. **Medv:** James Mason (Trigorin), Vanessa Redgrave (Nina), Simone Signoret (Arkadina), David Warner (Konstantin), Harry Andrews (Sorin), Denholm Elliott (Dorn), Eileen Herlie (Polina), Alfred Lynch (Medvedenko), Ronald Radd (Shamraev), Kathleen Widdoes (Masha), Frej Lindqvist (Yakov), Karen Miller (Tjenestepige). **Længde:** 141 min. Indspilningen startede den 22. august 1968, interiørscener optaget i Europa Films studier i Stockholm.

Synopsis: På et landsted i Rusland er en gruppe personer samlet, bl. a. Arkadina, en aldrende skuespillerinde, hendes elsker forfatteren Trigorin og hendes søn Konstantin, der er forelsket i nabogodsejerens datter Nina. Da det går op for ham, at Nina er forelsket i Trigorin, og da man tilmed ler af et skuespil, han har ladet opføre, forsøger han selvmord. To år senere samles selskabet igen: Nina er blevet Trigorins elskerinde og har forsøgt sig som skuespillerinde i Moskva, men selv om hun er ulykkelig elsker hun stadig Trigorin, hvad hun fortæller Konstantin, der skyder sig.

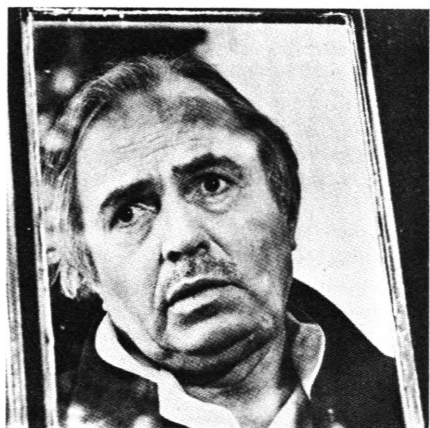
»Sidney Lumets taktfulde, smagfulde instruktion passer beundringsværdigt til Tjekhov, men er lidt forskudt fra den oprindelige inspiration, således at det der engang var tragikomisk nu er bittersødt. Lumet bliver for ofte afvist som en der udtrykkeligt kan balsamere teater-stykker, som om det ikke i sig selv var en kunst. Faktisk har Lumet forstået Tjekhovs mere forfinede nuancer tilstrækkeligt til at gengive dem mere naturligt end det nogensinde kunne gøres på scenen« (Andrew Sarris).

»**The Seagull**, rolig og melankolsk, kan måske ved første øjekast synes at være en mærkelig film for Lumet at instruere, helt anderledes end hans sidste teater-filmatisering, den groft realistiske **Long Day's Journey Into Night**. Men skønt stemningen i de to stykker er forskellig, er deres temaer bemærkelsesværdig ens: begge handler om en gruppe mennesker i nær kontakt, men helt uden kommunikation. Jeg har sagt, at Lumets personer ofte er hjemstødt af erindringer; men det er et særligt symptom for en mere almindelig sygdom – umuligheden af at bryde ud af sin egen natur og erfaring. Erindring er blot en af de besættelser, der formørker og forvrænger hans personers opfattelsesvevne. Hans mennesker har alle afgørende blinde pletter i deres livssyn« (Stephen Farber).

THE LAST OF THE MOBILE HOT-SHOTS

Arb.titel: Blood Kin. USA 1969. **Dist:** Warner Bros. **P-selskab:** Sidney Lumet Productions. **As-P:** Jim Di Gangi. **P/Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Burt Harris, Bob Grand, Enid Roth. **Manus:** Gore Vidal. **Efter:** skuespil af Tennessee Williams: »The Seven Descents of Myrtle« (1968). **Foto:** James Wong Howe. **Kamera:** Al Taffet/Ass: Charles Termini. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Alan Heim/Ass: Craig McKay. **P-tegn:** Gene Callahan/Ass: Ben Kasazkow. **Dekor:** Leif Peterson, Al Griswold. **Rekvis:** Bill Bates, John Martensen. **Kost:** Patricia Zipprott, Brice Sevier. **Musik:** Quincy Jones. **Tone:** Nat Boxer, Richard Vorisek. **Makeup:** Vince Callahan. **Frisurer:** Frederic Jones. **Medv:** James Coburn (Jeb Thorington), Lynn Redgrave (Myrtle), Robert Hooks (Chicken), Perry Hayes (George), Reggie King (Rube), Patricia Zipprott. **Længde:** 108 min. Indspilningen begyndt den 31. marts 1969. Eksteriørscener optaget i Baton Rouge, Louisiana.

Synopsis: Den kræftsyge Jeb Thorington, sidste skud på en fin Louisiana-familie, gifter

Øverst en scene fra »The Last of the Mobile Hot-Shots«, derunder: »Anderson klanen«, »Child's Play« og »Forhøret«.

Øverst: »Serpico«. Derunder scener fra »Mordet i Orientekspressen« og »En skæv eftermiddag«. Nederst: Sidney Lumet under indspilningen af »Mordet i Orientekspressen«.

sig med Myrtle, topløs danserinde i en trup ved navn The Mobile Hot-Shots, hvis øvrige medlemmer er døde. De tager til hans forfaldne landsted, hvor de modtages af den sorte vicevært og hans sorte halvbroder Chicken. Jeb ønsker sig en arving, så hans sorte halvbror ikke skal arve ham, men er desværre impotent. Det er halvbroderen til gengæld ikke. Jeb overrasker dem sammen, vil skyde dem, men bryder sammen forinden. Chicken fortæller ham, at han er søn af viceværten og moderen, ikke, som Jeb troede, af faderen og en sort kvinde. Jeb dør af ophidselse, Mississippi går over sine bredder, og Chicken og Myrtle søger tilflugt på taget.

»Det var ikke en succes. Men jeg føler det sådan, at jeg hellere vil lave en ufuldkommen **Tennessee Williams** end en fuldkommen hvemsomhelst-anden. Det var så storartet at arbejde på, og jeg er ked af, at jeg ikke kunne løse det« (Sidney Lumet, 1975).

KING: A FILMED RECORD ... MONTGOMERY TO MEMPHIS

USA 1970. **Dist:** Commonwealth United Entertainment → Maron Films. **P-selskab:** Commonwealth United Entertainment/Martin Luther King Film Project. **P:** Ely Landau. **As-P:** Richard Kaplan. **Instr (forbindende sekvenser):** Sidney Lumet, Joseph L. Mankiewicz. **Klip:** Lora Hays, John Carter. **Musik:** Cole-ridge-Taylor Perkinson. **Speakere:** Paul Newman, Joanna Woodward, Ruby Dee, James Earl Jones, Clarence Williams III, Burt Lancaster, Ben Gazzara, Charlton Heston, Harry Belafonte, Sidney Poitier. **Længde:** 185 → 177 min.

Dokumentarfilm, der viser øjeblikke fra Martin Luther Kings liv. Herhjemme vist ved en særforestilling på Københavns Universitet den 24. marts 1970. Filmen var nomineret til en Oscar som bedste lange dokumentarfilm, men afstemningen faldt ud til fordel for »Woodstock«.

THE ANDERSON TAPES (Anderson klanen)

USA 1971. **Dist:** Columbia. **P-selskab:** Robert M. Weitman Productions. **P:** Robert M. Weitman. **As-P:** George Justin. **P-ass:** Harve Brosten. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Alan Hopkins. **Stunt-instr:** Max Klaven. **Manus:** Frank R. Pierson. **Efter:** roman af Lawrence Sanders. **Foto:** Arthur J. Ornitz. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Joanne Burke/**Ass:** Peter Genling, Janet Laurentand. **P-tegn:** Benjamin J. Kaszkow. **Ark:** Philip Rosenberg. **Dekor:** Alan Hicks. **Kost:** Gene Coffin. **Komp/Dir:** Quincy Jones. **Tone:** Dennis Maitland, Jack Fitzstephens, Al Gramaglia. **Makeup:** Saul Meth. **Frisurer:** Ian Forrest, Betty Destefano. **Fortekster:** F. Hilleberg. **Rollebesættere:** Marion Dougherty, Vic Ramos. **Medv:** Sean Connery (Duke Anderson), Dyan Cannon (Ingrid Everleigh), Martin Balsam (Tommy Haskins), Ralph Meeker (Delaney), Alan King (Pat Angelo), Christopher Walken (The Kid), Val Avery (Socks Parelli), Dick Williams (Spencer), Garrett Morris (Everson), Stan Gottlieb (Pop), Paul Benjamin (Jimmy), Anthony Holland (Psykolog), Conrad Bain (Dr. Rubicoff), Richard B. Schull (Werner), Margaret Hamilton (Miss Kaler), Judith Lowry (Mrs. Hathaway), Max Showalter (Bingham), Janet Ward (Mrs. Bingham), Scott Jacoby (Jerry Bingham), Norman Rose (Longene), Meg Miles (Mrs. Longene), Ralph Stanley (D'Medico), John Call (O'Leary), John Braden (Vanessi), Paula Trueman (Sygeplejerske), Michael Prince (Papa Angelo), Jack Doroskow (Eric), Michael Clary (Eric's ven), Hildy Brooks (Receptionist), Robert Dagny (Læge), Bradford English (TV-kigger), Reid Cruckshanks (Dommer), Tom Signorelli («Båndmand»), Carmine Caridi (Detektiv A), Michael Fairman (Claire), Philip Larson (Politmand), Charles Frank (Politlæge), George Patellis (Detektiv B), William Da Prato (Detektiv C), Sam Coppola (Privatdetektiv), Michael Miller, Joseph Leon, George Strus, Helen Martin. **Længde:** 98 min., 2715 m. **Censur:** Grøn. **Udi:** Columbia. **Prem:** Imperial 13.9.71. Indspilningen startede den 24. august 1970. Eksterioroptagelser i New York City.

Synopsis: Efter at have afsonet 10 år i fængsel opsøger Duke Anderson sin tidligere veninde, der bor i en lejlighed i en fashionabel ejendom i New York. Det er Andersons plan ved højlys dag at tømme hele huset for værdier, og han gennemfører aktionen med finansiel støtte fra mafiaen. Men en lille dreng i huset har via sin amatør-radiosender tilkaldt hjælp, og alle bliver fanget eller skudt. Under hele planlægningen er mange af de implicerede blevet hemmeligt aflyttet af forskellige organisationer, men det er den ironiske pointe, at ingen åbenlyst er interesseret i at afværge røveriet.

CHILD'S PLAY

USA 1972. **Pist/P-selskab:** Paramount. **P:** David Merrick. **As-P:** Hank Moonjean. **P-leder:** Jim Di Gangi. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Hank Moonjean. **Manus:** Leon Prochnik. **Efter:** skuespil af Robert Marasco (1970). **Foto:** Gerald Hirschfeld. **Farve:** Movielab. **Klip:** Edward Warschilka, Joanna Burke. **P-tegn:** Philip Rosenberg. **Kost:** Ruth Morley. **Musik:** Michael Small. **Tone:** William Edmondson. **Makeup:** Saul Meth. **Medv:** James Mason (Jerome Malley), Robert Preston* (Joseph Dobbs), Beau Bridges (Paul Reis), Ronald Weyand (Fader Mozzian), David Rounds (Fader Penny), Kate Harrington (Mrs. Carter), Jamie Alexander (Sheppard), Brian Chapin (O'Donnell), Bryant Fraser (Jennings), Mark Hall Haefeli (Wilson), Tom Leopold (Shea), Julius Lo Lacono (McArdle), Christopher Man (Travis), Paul O'Keefe (Banks), Robert D. Randall (Medley), Paul Alessi, Anthony Barletta, Kevin Coupe, Christopher Hoag, Stephen McLaughlin (Studerende), Robbie Reed (Klasselærer). **Længde:** 110 min. Indspilningen startede den 1. november 1971. Eksteriorscener optaget i Marymount Secondary School, Tarrytown-on-the-Hudson, New York.

Synopsis: Paul Reis kommer som lærer til en katolsk drenge-kostskole, som han selv har gået på. Der er konflikter på skolen mellem den forhadte latinlærer Malley og den afholdte Dobbs. Efter en række episoder, hvor drengene er blevet mishandlet, bliver Malley afskediget. Men Reis opdager, at Dobbs faktisk står bag, at han har sat drengene op mod Malley. Da Dobbs bliver konfronteret med dette, pudser han de lydige drenge på Reis.

* Rollen som Dobbs var oprindelig tiltænkt **Marlon Brando**, men efter tre dages prøver blev Brando fyret, fordi han forlangte ændringer i manuskriptet samt insisterede på, at hans gamle ven **Wally Cox** skulle have rollen som fader Penny, en rolle **David Rounds** i øvrigt også spillede i skuespillets Broadway-opførelse, der ligesom filmen blev produceret af **David Merrick**.

THE OFFENCE (Forhøret)

Arb.titel: Something Like the Truth. England 1972. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Tantalum Productions. **P:** Denis O'Dell. **P-leder:** Victor Peck. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Ted Sturgis. **Manus:** John Hopkins. **Efter:** eget skuespil: »This Story of Yours« (1968). **Foto:** Gerry Fisher. **Farve:** DeLuxe. **Klip:** John Victor Smith. **Ark:** John Clark. **Musik:** Harrison Birtwhistle. **Tone:** Simon Kaye. **Medv:** Sean Connery (Johnson), Trevor Howard (Cartwright), Vivien Merchant (Maureen), Ian Bannen (Baxter), Derek Newark (Jessard), John Hallam (Panton), Peter Bowles (Cameron), Ronald Radd (Lawson), Anthony Sagar (Hill), Howard Goorney (Lambeth), Richard Moore (Garrett), Maxine Gordon (Janie). **Længde:** 113 min. **Censur:** Ingen. **Udi:** United Artists. **Prem:** Dagmar 23.10.74. Indspilningen startede den 4. april 1972.

Synopsis: En lille pige bliver fundet skændet og chokeret. Politimanden Johnson afhører en mistænkt, Baxter. Der foreligger ikke beviser mod manden, men da Johnson føler sig overbevist om hans skyld, udsætter han ham for et voldeligt forhør, der resulterer i Baxters død. Johnson suspenderes fra tjenesten og nærmer sig mere og mere et mentalt sammenbrud.

»Både (**Serpico**) og **The Offence** handlede om politikorruption: **The Offence** om åndelig kor-

ruption, og **Serpico** om ydre korruption. Og det viser på en måde tilbage til emnet i **Twelve Angry Men**: de som har det juridiske ansvar for vores liv har på en måde også det moralske ansvar. Og hvordan er det? Hvem er de?» (Sidney Lumet, 1975).

LOVIN' MOLLY

Arb.titel: Molly, Gid and Johnny; The Wild and the Sweet. USA 1973. **Dist:** Columbia. **P-selskab:** Stephen Friedman Productions. **P:** Stephen J. Friedman. **As-P:** David Golden. **P-leder:** John Robert Lloyd. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Charles Okun. **Manus:** Stephen Friedman. **Efter:** roman af Larry McMurry*: »Leaving Cheyenne«. **Foto:** Edward Brown. **Farve:** Moviela. **Klip:** Joanna Burke. **Ark:** Robert Drumheller, Paul Hefferan. **Kost:** Gene Coffin. **Komp:** Fred Hellerman. **Dir:** Samuel Matlovsky. **Tone:** Jack Fitzstephens, John Sabat. **Makeup:** Robert Laden. **Medv:** Blythe Danner (Molly), Anthony Perkins (Gid Fry), Beau Bridges (Johnny), Edward Binns (Mr. Fry), Susan Sarandon (Sarah), Conrad Fowkes (Eddie White), Claude Traverse (Mr. Taylor), John Henry Faulk (Mr. Grimson). **Længde:** 98 min. Indspilningen startede den 14. november 1972.

Synopsis: Texas 1925, kvægfarmer-miljø. Vennerne Gid og Johnny kappes om Molly, som indlader sig med begge, men også med en tredje fyr, Eddie, som hun gifter sig med. Hun lader dog Gid blive far til hendes første barn. 1945: Mollys sønner er i krigen, manden er død, og både Gid og Johnny står i forhold til hende. 1964: Gid dør, Johnny frier til Molly, der dog ikke ønsker ægteskab, men forholdet fortsat.

* »Leaving Cheyenne« er den tredje roman af Larry McMurry, der er filmatiseret. McMurrys debutroman »Horseman, Pass By« blev i 1962 filmatiseret af Martin Ritt under titlen »Hud« (Den utæmmelige), og i 1971 filmede Peter Bogdanovich McMurrys tredje roman »The Last Picture Show«, ligesom »Lovin' Molly« produceret af Stephen J. Friedman. For Sidney Lumet kom til projektet som instruktør var det en overgang meningen, at Don Siegel skulle instruere.

SERPICO

USA 1973. **Dist:** Paramount. **P-selskab:** Artists Entertainment Complex Inc. for Produzioni De Laurentiis International Manufacturing Company S.P.A. **Ex-P:** Dino De Laurentiis. **P:** Martin Bregman. **As-P:** Roger M. Rothstein. **P-leder:** Martin Danzig. **Instr:** Sidney Lumet*. **Instr-ass:** Burt Harris, Alan Hopkins. **Manus:** Waldo Salt, Norman Wexler. **Efter:** bog af Peter Maas (1973). **Foto:** Arthur J. Ornitz. **Kamera:** Louis Barlia/Ass: James Hovey. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Dede Allen, Richard Marks/Ass: Ronald Rose. **P-tegn:** Charles Bailey. **Ark:** Douglas Higgins. **Dekor:** Thomas H. Wright/Ass: Les Bloom. **Rekvis:** Joe Caracciolo. **Kost:** Anna Hill Johnstone, Clifford C. Capone. **Komp:** Mikis Theodorakis. **Arr/Dir:** Bob James. **Tone:** James J. Sabat, Richard Vorisek, Jack Fitzstephens, Edward Beyer, Robert Reitano, Richard C. Cirincione. **Makeup:** Redge Tackley. **Frisurer:** Phillip Leto. **Rollebesætter:** Shirley Rich. **Medv:** Al Pacino (Serpico), John Randolph (Sidney Green), Jack Kehoe (Tom Keough), Biff McGuire (McKlain), Barbara Eda-Young (Laurie), Cornelia Sharpe (Leslie), Tony Roberts (Bob Blair), John Medici (Pasquale), Allan Rich (D. A. Tauber), Norman Ornellas (Rubello), Ed Grover (Lombardo), Al Henderson (Pe-luce), Hank Garrett (Malone), Damien Leake (Joey), Joe Bova (Potts), Gene Gross (Tolkin), John Stewart (Waterman), Woodie King (Larry), James Tolkin (Steiger), Ed Crowley (Bar-to), Bernard Barrow (Palmer), Sal Carollo (Mr. Serpico), Mildred Clinton (Mrs. Serpico), Nathan George (Smith), Gus Fleming (Dr. Metz), Richard Foronj (Corsaro), Alan North (Brown), Lewis J. Stadien (Berman), John McQuade (Kelllogg), Ted Beniades (Sarno), John Lehne (Gilbert), M. Emmet Walsh (Gallagher), George Ede (Daley), Charles White (Delaney). **Længde:** 129 min., ca. 3340 m. **Censur:** Ingen. **Udi:** Columbia. **Prem:** Palads

15.4.74. Indspilningen startede den 28. maj 1973. Eksteriorscener indspillet i New York City.

Synopsis: En ung New York-politimid, Frank Serpico, der studerer på universitetet ved siden af, kommer på sporet af politi-korruption. Han undersøger sagen, men øvrigheden ønsker ikke at gøre noget. Da en høring gennemtvangs bliver sagen stadig ikke klarlagt. Serpico, udstødt og truet af kolleger, videregiver – sammen med et par allierede – sagen til New York Times. En undersøgelseskommission nedsættes, Serpico forflyttes. Efter at være blevet hårdt såret under en udrykning, hvor kolleger har ladet ham i stikken, vidner han for kommissionen og træder ud af politiet.

* Oprindeligt skulle »Serpico« have været instrueret af John Avildsen, men da denne insisterede på at optage hele filmen on location, blev han fyret, hvorefter Dino De Laurentiis engagerede Lumet i stedet. I 1976 blev filmen og dens hovedperson, detektiven Serpico, brugt som grundlag for en TV-serie af samme navn. En pilot for serien (»The Deadly Game«) blev instr. af Robert Collins, David Birney spillede Serpico.

MURDER ON THE ORIENT EXPRESS

(Mord i Orient-ekspressen)

England 1974. **Dist:** EMI Film Distributors Ltd. **P-selskab:** G. W. Films. **P:** John Brabourne, Richard Goodwin. **P-leder:** Jack Causey. **I-leder:** Jim Brennan. **Eksterior-leder:** Norton Knatchbull. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Ted Sturgis. **Manus:** Paul Dehn. **Efter:** roman af Agatha Christie (1891–1976), 1934 (dansk udg. 1938, 1963). **Foto:** Geoffrey Unsworth. **Kamera:** Peter Macdonald. **Foto-E:** Charles Staffell. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Anne V. Coates. **Montage/Fortekster:** Richard Williams Studio. **P-tegn:** Tony Walton. **Ark:** Jack Stephens. **Kost:** Tony Walton, Brenda Dabbs. **Komp:** Richard Rodney Bennett. **Dir:** Marcus Dods. **Ork:** Orchestra of the Royal Opera House, Covent Garden. **Tone:** Peter Handford, Bill Rowe, Jonathan Bates. **Makeup:** Charles Parker, Stuart Freeborn, John O'Gorman. **Medv:** Albert Finney (Hercule Poirot), Lauren Bacall (Mrs. Hubbard), Martin Balsam (Bianchi), Ingrid Bergman (Greta), Jacqueline Bisset (Grevinde Andrenyi), Jean-Pierre Cassel (Pierre), Sean Connery (Oberst Arbuthnot), John Gielgud (Beddoes), Wendy Hiller (Prinsesse Dragomiroff), Anthony Perkins (McQueen), Vanessa Redgrave (Mary Debenham), Rachel Roberts (Hildegard), Richard Widmark (Ratchett), Michael York (Grev Andrenyi), Colin Blakely (Hardman), George Coulouris (Løge), Denis Quillley (Foscarelli), Vernon Dobtcheff (Concierje), Jeremy Lloyd (A.D.C.), John Moffat (Konduktør), George Silver (Kok). **Længde:** 131 → 128 min., 3495 m. **Censur:** Grøn. **Udi:** Warner-Constantin. Eksteriorscener indspillet i Frankrig og Tyrkiet, interiørsener i EMI Elstree Studios, Borehamwood. **Synopsis:** 1930'erne. Forskelligartede mennesker stiger på orientekspressen i Istanbul. Også detektiven Poirot kommer med. Næste morgen findes den amerikanske millionær Ratchett myrdet i sin kuffert, dolket 12 gange. Poirot finder efterhånden ud af, at Ratchett var identisk med den gangster som nogle år tidligere kidnappede og dræbte en lille pige. Alle de medrejsende viser sig at være implicerede venner og slægtninger til den ramte familie, og det er dem der har taget kollektiv hævn over forbyrderen. Men i Poirots officielle forklaring drejer det sig om et overfald ved ukendt gerningsmand.

»Der er sandhed i Agatha Christie, men aldrig virkelighed. Vi har at gøre med en slags myte, taget lige ud af trediveerne, og jeg har oven i købet brugt den tids film-stil« (Sidney Lumet).

Næppe nogen anden europæisk kriminalforfatter har som Agatha Christie (1891–1976) evnet at fastholde en usvækket læserinteresse gennem mere end et halvt århundrede forfattervirke (debutromanen udsendes 1920) fortrinvis koncentreret om detektiverne Hercule Poirot (hovedperson i debutromanen og

i 5 film; de med * mærkede titler har Poirot som hovedperson) og Miss Marple (to film med Miss Marple er baseret på Poirot-romaner: »Murder at the Gallop« og »Murder Most Foul«). Populariteten har givet sig udslag i ialt 19 film baseret på forlæg af Agatha Christie (der aldrig selv har skrevet filmmanuskripter). En komplet oversigt:

28: »Die Abenteurer G.m.b.H.« (instr. af Fred Sauer efter romanen »The Secret Adversary«, 22); »The Passing of Mr. Quin« (instr. af Leslie Hiscott efter novellen »The Coming of Mr. Quin«); **31:** »Alibi«* (instr. af Leslie Hiscott efter romanen »The Murder of Roger Ackroyd«, 26, og Michael Mortons skuespil efter romanen); »Black Coffee«* (instr. af Leslie Hiscott efter skuespillet, 30). **34:** »Lord Edward Dies«* (instr. af Henry Edwards efter romanen, 33). **37:** »Love From a Stranger« (instr. af Rowland V. Lee efter novellen »Philomel Cottage«, 34, og Frank Vosper's derpå baserede skuespil, 36). **45:** »And Then There Were None« («Og så var der ingen» instr. af René Clair efter romanen »Ten Little Niggers«, 39, og det derpå baserede skuespil, 43). **47:** »Love From a Stranger« (genindspilning, instr. af Richard Whorf). **57:** »Witness for the Prosecution« («Anklagerens vidne» instr. af Billy Wilder efter novellen, ca. 25, og det senere skuespil, 53). **60:** »The Spider's Web« («Liget forsvinder» instr. af Godfrey Grayson efter skuespillet, 54). **61:** »Murder, She Said« («4.50 fra Paddington» instr. af George Pollock efter romanen »4:50 From Paddington«, 57). **63:** »Murder at the Gallop« («Miss Marple har mord på hjernen» instr. af George Pollock efter romanen »After the Funeral«, 53). **64:** »Murder Most Foul« («Dommen er afsagt, sagde hun» instr. af George Pollock efter romanen »Mrs. McGinty's Dead«, 52); »Murder Ahoy« («Hvem sagde mord?» instr. af George Pollock efter manus, baseret på manuskriptforfatterens tolkning af Miss Marple-skikkelsen). **65:** »The Alphabet Murders« («A-B-C-mordene» instr. af Frank Tashlin efter romanen »The A.B.C. Murders«, 36); »Ten Little Indians« (genindspilning af »Ten Little Niggers« = »And Then There Were None«, instr. af George Pollock). **71:** »Endless Night« («Endeløs nat» instr. af Sidney Gilliat efter romanen, 67). **74:** »And Then There Were None« (tredie film efter »Ten Little Niggers«, instr. af Peter Collinson); »Murder On the Orient Express«* (se ovenfor).

DOG DAY AFTERNOON

(En skæv eftermiddag)

USA 1975. **Dist:** Warner Bros. **P-selskab:** Artists Entertainment Complex Inc. For Warner Bros. **P:** Martin Bergman, Martin Elfand. **As-P:** Robert Greenhut. **P-samordner:** Lois Kramer. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Burt Harris, Alan Hopkins. **Manus:** Frank Pierson. **M-sup:** B. J. Bjarkman. **Efter:** artikel af P. F. Kluge og Thomas Moore, der behandlede faktiske begivenheder fra Brooklyn 1972. **Foto:** Victor J. Kemper. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Dede Allen/Ass: Angelo Corrao. **P-tegn:** Charles Bailey. **Ark:** Doug Higgins. **Dekor:** Robert Drumheller, Stanley Cappello. **Kost:** Anna Hill Johnstone, Cliff Capone, Peggy Farrell. **Makeup:** Reginald Tackley. **Frisurer:** Philip Leto. **Rollebesætter:** Don Phillips, Michael Chinich. **Tone:** James Sabat, Richard Vorisek, Jack Fitzstephens, Richard Cirincione, Sanford Rackow, Stephen A. Rotter. **Medv:** Al Pacino (Sonny Worizik), John Cazale (Sal), James Broderick (Sheldon), Amy Levitt (Maria), Chris Sarandon (Leon), Sully Boyar (Mulvaney), Judith Malina (Vi), Penny Allen (Sylvia), Beulah Garrick (Margaret), Carol Kane (Jenny), Sandra Kazan (Deborah), Gary Springer (Bobby), Charles Duming (Moretti), Maria Jean Kurtz (Miriam), John Marriotti (Howard), Estelle Omens (Edna), Carmine Foresta (Carmine), Lance Henriksen (Murphy), Floyd Levine (Phone Cop), Thomas Murphy (Politimand med Angie), Susan Peretz (Angie), Dominic Chianese (Vi's mand), Marcia Haustrecht (Vi's veninde), William Bogert (TV-studieleder), Ron Cimmins (TV-reporter), Jay Gerber (Sam), Philip C. Mackenzie (Løge), Chu Chu Malave (Marias ven), Lionel Pina (Pizza-dreng), Dick Williams (Chauffør). **Længde:** 125 min., 3395

m. **Censur:** Hvid. Fb.u.16. **Udi:** Warner/Con-stantin. **Prem:** 6.2.76 Kinopalæet. Indspillet i New York, begyndt den 30. september 1974. **Synopsis:** 22.8.1972 går tre mænd ind i en Brooklyn-bank, tager personalet til fange og begynder at plyndre banken. Den ene af røverne bliver bange og stikker af. Lidt efter meddeler en politimand lederen Sonny telefonisk, at banken er omringet. Sonny kræver et fly ud af landet til gengæld for gidslerne. Dramaet er den helt store medie-begivenhed. Da Sonny senere kræver, at politiet skal hente hans kone, viser det sig, at han både har en rigtig kone og en anden »kone«, transvestitten Leon, for hvis skyld han har gjort det hele. Leon er dog ikke begejstret for røveriet, der skal skaffe penge til hans køns-skifte-operation. Da røverne, efter aftalen, kommer til lufthavnen, skyder en FBI-mand den ene og arresterer Sonny.

Frank R. Pierson (f. 1925) fik en Oscar for sit manus til »Dog Day Afternoon«. Pierson har siden 1965 skrevet manuskripter til Hollywoods filmskabere, og tidligere har han været produktiv som manus-forfatter til TV. For **Sidney Lumet** har Pierson tidligere skrevet manus til »The Anderson Tapes«. Som instruktør debuterede Pierson i 1970 med **John Le Carré**-filmen »The Looking Glass War«. Han har siden instrueret »A Star is Born« med **Barbra Streisand** og **Kris Kristofferson**.

»En sand historie. Vanvittig morsom og frygtelig sørgelig. Hvad jeg håber er, at den vil give en seriøs behandling af en gruppe af befolkningen som hidtil er blevet udnyttet og brugt til sensationisme eller **camp**« (Sidney Lumet, 1975).

NETWORK (Nettet)

USA 1976. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** MGM/United Artists. **P:** Howard Gottfried. **As-P:** Fred Caruso. **P-samordner:** Connie Schoenberg. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** Jay Allan Hopkins, Ralph Singleton. **Manus:** Paddy Chayefsky. **TV-kons:** Lynn Klugman. **Foto:** Owen Roizman. **Farve:** Metrocolor. **Klip:** Alan Heim. **Ark:** Philip Rosenberg. **Dekor:** Ed Stewart. **Kost:** Theoni V. Aldredge. **Musik:** Elliot Lawrence. **Tone:** Jack Fitzstephens, Sanford Rackow, Marc M. Laub, James Sabat, Richard Vorisek. **Fortæller:** Lee Richardson. **Medv:** Faye Dunaway (Diana Christensen), William Holden (Max Schumacker), Peter Finch (Howard Beale), Robert Duvall (Frank Hackett), Wesley Addy (Nelson Chaney), Ned Beatty (Arthur Jensen), Arthur Burghardt (Great Ahmed Khan), Bill Burrows (TV-instruktør), John Carpenter (George Bosch), Jordan Charney (Harry Hunter), Cathy Cronkite (Mary Ann Gifford), Ed Crowley (Joe Donnelly), Jerome Dempsey (Walter C. Amundsen), Conchata Ferrell (Barbara Schlesinger), Gene Cross (Milton K. Steiman), Stanley Grover (Jack Snowden), Cindy Grower (Caroline Schumacher), Darryl Hickman (Bill Herron), Mitchell Jason (Arthur Zangwill), Paul Jenkins (TV-regissør), Ken Kercheval (Merrill Grant), Kenneth Kimmins (Associate Producer), Lynn Klugman (Produktions-assistent), Carolyn Krigbaum (Max' sekretær), Zane Lasky (Audio mand), Michael Lipton (Tommy Pellegrine), Michael Lombard (Willie Stein), Pirie MacDonald (Herb Thackeray), Russ Petranto (TV co-instruktør), Bernard Pollock (Lou), Roy Poole (Sam Haywood), William Prince (Edward George Ruddy), Sasha von Scherler (Helen Miggs), Lane Smith (Robert McDonough), Theodore Sorel (Giannini), Beatrice Straight (Louise Schumacher), Fred Stuthman (Mosaikfigur), Cameron Thomas (Teknik instruktør), Marlene Warfield (Laureen Hobbs), Lydia Wilen (Hunters sekretær). **Længde:** 121 min. **Censur:** Grøn. **Udi:** United Artists. **Prem:** ABCinema + Cinema 1-2-3, 18.3.77. Indspilningen startet den 19. januar 1976 i Toronto. **Synopsis:** TV-oplæseren Howard Beale meddeler i en udsendelse seerne, at han er blevet fyret og derfor vil begå selvmord for åben skærm en uge senere. Hans ven, Max Schumacher, bliver også fyret, som led i de magtkampe der udspiller sig mellem TV-selskabets ledere og bagmændene i det store fore-

tagende som har købt selskabet. Den ærgerlige producer Diana Christensen overtaler ledelsen til at beholde Beale, der bliver mere og mere sindsforvirret, og lade ham udfolde sig som gal profet, og udsendelserne bliver store succeser. Hun har en affære med Schumacher, som dog forlader hende igen. Samtidig begynder hun samarbejdet med en terrorist-gruppe, der skal levere autentisk materiale til serien The Mao Tse Tung Hour. Da Beale ikke interesserer seerne mere, fordi overbussen Mr. Jensen har overtalt ham til at prædike hans lære om en verden af kæmpefirmaer, får Diana terroristerne til at dræbe ham under en udsendelse.

Allerede tidligt i deres respektive karrierer samarbejdede **Sidney Lumet** og **Paddy Chayefsky** (f. 29.1.23). I 1952 skrev Chayefsky en episode til serien »Dangers«, som Lumet instruerede. Senere var det først og fremmest instruktører som **Delbert Mann** og **Franklin Schaffner**, der iscenesatte Chayefskys TV-dramatik (som det også var tilfældet med meget af, hvad Chayefskys jævnaldrende og samtidige kollega **Reginald Rose** skrev). Først i 1960 kom det atter til et samarbejde mellem Lumet og Chayefsky, nemlig med TV-spillet »The Sacco-Vanzetti Story«, som Lumet instruerede (i 2 dele) kort tid før han definitivt opgav TV til fordel for film. Chayefsky synes også at have opgivet TV og har i stedet koncentreret sig om at skrive for teatret og lejlighedsvis for filmbyen Hollywood, hvor hans karriere startede tidligt (1951) og beskedent. Film baseret på forlæg af Chayefsky er: **51:** »As Young As You Feel« (instr. af **Harmon Jones** efter manus af **Lamar Trotti**, baseret på fortælling af Chayefsky). **55:** »Marty« (»Marty« instr. af **Delbert Mann**, manus af Chayefsky efter eget TV-spil, 53). **56:** »The Catered Affair« (instr. af **Richard Brooks** efter manus af **Gore Vidal** efter Chayefskys TV-spil, 55). **57:** »The Bachelor Party« (»Mens bruden venter« instr. af **Delbert Mann** efter Chayefsky-manus efter eget TV-spil). **58:** »The Goddess« (»Gudinden« instr. af **John Cromwell** efter originalmanus af Chayefsky); »Middle of the Night« (»Midt i natten« instr. af **Delbert Mann** efter manus af Chayefsky efter eget skuespil). **64:** »The Americanization of Emily« (»Du kan ikke købe min kærlighed« instr. af **Arthur Hiller** efter Chayefsky-manus efter roman af William Bradford Huie). **69:** »Paint Your Wagon« (»Paint Your Wagon« instr. af **Joshua Logan** efter Chayefskys manus baseret på musical af **Alan Jay Lerner**. **71:** »The Hospital« (»Hospitalet« instr. af **Arthur Hiller** efter Chayefskys originalmanus). **76:** »Network« (»Nettet«, se ovenfor).

Paddy Chayefsky fik en Oscar (han var tidligere Oscar-belønnet for sit manus til »The Hospital«) for sit originalmanus, og **Beatrice Straight** fik Oscar som bedste birolleskuespillerinde, mens **Faye Dunaway** og **Peter Finch** fik Oscar som henholdsvis bedste skuespillerinde og bedste skuespiller.

»Network« blev den sidste film Peter Finch nåede at indspille. Han døde i USA den 14. januar 1977 (født 28.9.1916 i London af australske forældre). Finch startede som teater- og radiokuespiller i 1935 i Australien og debuterede året efter på film. I slutningen af fyrrerne flyttede han til England, hvor han - hjulpet af **Laurence Olivier** - hurtigt skabte sig en karriere som intelligent og alsidig skuespiller både på scenen og i film. Film: **36:** Dad and Dave Come to Town. **37:** Red Sky at Morning. **38:** Mr. Chedworth Steps Out. **42:** The Power and the Glory. **46:** A Son is Born. **44:** Rats at Tobruk. **48:** Eureka Stockade. **49:** Train of Events. **50:** The Wooden Horse; The Miniver Story. **51:** The Story of Robin Hood and His Merrie Men. **53:** The Story of Gilbert and Sullivan. **54:** The Heart of the Matter; Elephant Walk; Father Brown. **55:** The Dark Avenger; Passage Home; Josephine and Men; Simon and Laura. **56:** Make Me an Offer. **57:** The Battle of the River Plate; The Shiralee. **58:** A Town Like Alice; Robbery Under Arms; Windom's Way. **59:** Operation Amsterdam; The Nun's Story. **60:** Kidnapped;

The Day (kortfilm - Co-I + Co-P + Co-Ma); The Trials of Oscar Wilde. **61:** The Sins of Rachel Cade; No Love for Johnnie. **62:** I Thank a Fool. **63:** In the Cool of the Day. **64:** Girl With Green Eyes; First Men in the Moon; The Pumpkin Eater. **65:** The Flight of the Phoenix. **66:** Judith; 10:30 p.m. Summer. **67:** Far From the Madding Crowd. **68:** The Legend of Lylah Clare. **71:** The Red Tent; Sunday, Bloody Sunday. **72:** Something to Hide; England Made Me. **73:** Lost Horizon; Bequest to the Nation. **74:** The Abdication. **76:** Raid on Entebbe; Network.

EQUUS

England/Canada 1977. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** The Winkast Company Ltd. **P:** Elliott Kastner, Lester Persky. **As-P:** Denis Holt. **P-sup:** Colin Brewer. **Eksterior-ledere:** Tony Lucibello, Boy Gray. **P-ass:** Iris Rose. **Instr:** Sidney Lumet. **Instr-ass:** David Tringham. **Manus:** Peter Shaffer. **Efter:** eget skuespil (1973), opført 1974 på Det kgl. Teater som »Hesteguden«. **Foto:** Oswald Morris. **Kamera:** Matt Tundo. **Klip:** John Victor-Smith. **P-tegn:** Tony Walton. **Ark:** Simon Holland. **Dekor:** Gerry Holmes. **Rekvis:** Dave Jordan. **Sp-E:** Kit West. **Kost:** Tony Walton, Brenda Dabbs. **Tone:** Jimmy Sabat. **Frisurer:** James Keeler. **Makeup:** Ron Berkley, Ken Brooke. **Kons:** Yakima Canutt. **Rollebesættelse:** Rose Tobias Shaw, Clare Walker. **Medv:** Richard Burton, Peter Firth, Colin Blakely, Joan Plowright, Harry Andrews, Eileen Atkins, Jenny Agutter, John Wyman. Indspilningen startet den 4. oktober 1976. Interiorscener indspillet i Kleinburg Studios, eksteriorscener i Toronto og omegn.

Synopsis: Psykiateren Dysart skal finde ud af, hvorfor den 17-årige Alan Strang stak øjnene ud på seks heste. Gennem samtaler med drengen og hans forældre kommer det efterhånden frem, at han har skabt sig en hesteguddom, Equus, som han tilbeder og dyrker. Han får arbejde i en stald og bliver endnu mere oplust af sin lidenskab for heste. Men en aften, hvor han pludselig bliver konfronteret med seksuallivets realiteter, kæntrer hans verdensbillede, og han stikker øjnene ud på hestene, fordi deres magt over ham gør ham impotent over for den pige, han er tiltrukket af. Dysart helbreder ham, men beklager samtidig, at han derved gør Alan til en helt normaliseret person.

Tidligere film baseret på forlæg af **Peter Shaffer** (f. 1926) er: **62:** »Five Finger Exercise« (»En ferievil lykkedrøm« instr. af **Daniel Mann** efter skuespil fra 58). **66:** »The Pad (And How to Use It)« (instr. af **Brian G. Hutton** efter »The Private Ear«, skuespil fra 62). **69:** »The Royal Hunt of the Sun« (instr. af **Irving Lerner** efter skuespil fra 64). **71:** »Follow Me« (»Skyg min kone« instr. af **Carol Reed** efter skuespillet »The Public Eye«, 62). Peter Shaffer er i øvrigt tvillingebror til **Anthony Shaffer**, hvis skuespil »Sleuth« i 1972 blev filmet af **Joseph L. Mankiewicz** (dansk titel: »Dobbeltspil«).

Efter »Equus« skal **Sidney Lumet** i gang med en filmatisering af en Broadway-musical, »The Wiz«. Filmen bliver en co-produktion mellem Universal og Motown, og **Diana Ross** skal spille hovedrollen. **Joel Schumacher** har skrevet manuskript. Produktionen er planlagt til start den 30. september, og filmen skal helt og holdent indspilles i New York. Tidligere har **John Badham** været nævnt som instruktør, men han trak sig tilbage med den begrundelse, at han ikke kunne finde ud af, hvad Motown-folkene egentlig havde tænkt sig. Det har tidligere (foråret 1976) været annonceret, at Lumet skal instruere en film om den spanske borgerkrig, »They Shall Not Pass«, efter en bog af **Bruce Palmer** og efter manuskript af **Steve Shagan**. Projektet har før (i 1974) været nævnt som en kommende film af **Martin Ritt**, men frygt for at filmens emne ville medføre, at Spanien boycottede filmen samt høje produktionsomkostninger (i 1975 anslået til mellem 10 og 12 mill. dollars) var da forklaringen på, at projektet ikke blev til noget.